

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Valerii Andreae Desselii Erotemata Ivris Canonici

Andreas, Valerius

Francofurti & Lipsiae, 1720

Liber IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63277)

LIBER IV.

TITULUS I.

De sponsalibus & matrimoniis.

Proximus liber clericis & monachis
 catus fuit: hoc autem libro agitur
 sponsalibus, & matrimoniis, quae
 laicorum propria. §. Sponsalia sunt
 rarum nuptiarum promissio. 30. q. 5. c. 1.
frates. 3. & D. de spons. l. 1. Quae
 tio si vera est, omnia sponsalia in futuro
 tempus conferuntur. Quod autem
 dicitur, alia esse sponsalia per verba de
 presenti, alia per verba de futuro, sic
 debet, ut ea, quae per verba in praesens
 ta sunt, matrimonium constituent, &
 proprie ac barbarea sponsalia vocentur,
 notavi ad rubricam. *D. de sponsalib. §. 1.*
 trimonium, quod nuptiarum vocabulo
 ficatur, est viri & mulieris conjunctio,
 viduam vitae consuetudinem continens.
 4 q. 2. in pr. & *D. de ri. nupt. l. 1. §.* Utrumque
 vocabulum a muliere deducitur, non a viro.
 Nuptiae namque dicuntur: quia puellae caput
 suum obnubebant, id est, tegebant pudicitiam
 causa. 30. q. 5. c. nec. ill. 8. Rursus dicitur ma-
 trimo-

monium, non patrimonium : propterea
 quod in liberorum procreatione atque edu-
 catione plus videtur mater præstare, quam
 pater : cum filius matri si ante partum oner-
 osus, in partu dolorosus, post partum la-
 boriosus. *Sup. de convers. infidel. cap. 2. vers.*
quod illa. §. Matrimonii divisiones tres
 continentur. I. Vel est initiatum, vel perfectum,
 ratum & ratum dicitur. Initiatur consensu :
 perficitur copula carnali. *d. q. 2. c. statutum.*
 §. *apparet. & cann. seqq.* II. Aliud est
 legitimum, non ratum ; quod inter infideles
 contrahitur, moribus aut legibus comproba-
 tum : aliud ratum, non legitimum, quod
 inter fideles solo affectu sine legitimis solen-
 nitatibus contrahitur : aliud legitimum & ra-
 tum, quod fideles servatis servandis contra-
 hunt. *28. q. 1. c. ult. §. item illud.* III. Aut sunt
 primæ, aut secundæ nuptiæ. *Inf. de sec. nupt.*
 Secundarum appellatione intellige etiam ter-
 tias, & quartas, & ulteriores, ut docui ad *tit.*
de sec. nupt. §. Matrimonium a Deo in-
 ducitum est procreandorum liberorum, &
 propagandi humani generis causa. *31. q. 1. c.*
32. q. 2. in pr. §. De sponsalibus & 7
 matrimoniis duæ quæstiones practicæ in De-
 cretalibus dissolvuntur. I. An valeant. II. Si
 valeant, qui sint eorum effectus. §. Quod 8
 ad priorem quæstionem attinet, ut matri-
 monium valeat, abesse oportet omnia ma-
 trimo-

trimoniorum vitia, de quibus in titu
 quentibus differetur.

II. De sponsatione impuberum.

1 PRIMUM vitium spectatur in etate
 hentium; nam impuberes non po
 contrahere matrimonium. *c. attestat*
 Possunt tamen sponsalia contrahere
 num ætatis septimum. *cap. 4.* Id
 sponsatio per verba de præsentis inter
 beres facta, non facit matrimonium
 2 sponsalia *c. ult. §.* Puberes iudicant
 canonico ex habitu corporis, id est, *De*
 tudine ad liberos procreandos. *c. 3.* *De*
 tem civili ex ætate, id est, masculi
 quatuordecim, foeminae maiores duode
 annis. *C. quan. tut. vel curat. esse despon*
 3 *Inst. quib. mod. tut. finit. in pr. §.* Despon
 tio in hac & *seq. rubr.* & aliis locis est
 commune sponsalibus & nuptiis, *licet*
 desponsatio per verba de futuro facit
 lia, veluti, *Ego te uxorem accipiam:* despon
 autem per verba de præsentis facit
 nium, veluti, *Ego te in uxorem accipio.*

III. De clandestina desponsatione.

SECUNDUM vitium est, si desponsatio
 id est, non in Ecclesie conspectu
 & 3. *in pr.* Sed quia hoc vitium substant
 matrimonii non attingit, desponsatio

ina valet, si aut probetur. c. 1. aut per eos
clam contraxerunt, publicetur c. 2.

IV. De sponsa duorum.

Tertium vitium est, si una duobus, aut
duæ uni desponsentur. Prior autem de-
sponsatio posteriori prævalet: nisi prior facta
per verba de futuro, nec sit per carnalem
copulam confirmata: Posterior autem facta
per verba de præsentis. c. 1. 2. 3. & ult. &
de spon. & matrim. c. veniens. 15. c. sicut.
& c. pen.

V. De conditionibus apposis in desponsa-
tione, vel in aliis contractibus.

Quartum vitium est, si conditio despon-
sationi adjecta defecerit: tunc enim de-
sponsatio non tenet. c. 3. & 5. nisi aut sit talis
conditio, quæ pro non adjecta habeatur, id-
circo non vitiet contractum, sed vitietur.
& ult. aut sequenti consensu de præsentis,
carnis de commixtione intelligantur contra-
dientes a conditione recessisse. d. c. 3. & c. pen.

Nota primo, eandem esse rationem alio-
rum contractuum. c. 2. & 4. §. Nota secun-
do, conditiones, quæ contra substantiam ma-
trimonii apponuntur, non haberi pro non
adjectis, sed vitiare contractum, veluti, Con-
traho tecum, si generationem prolis evites:
vel, si pro quæstu te tradas adulterandam.
c. ult.

VI.

VI. *Qui clerici vel uoventes matrimonium contrahere non possunt.*

Qvintum vitium est, si clericus, aut qui castitatem vovit, matrimonium trahet. In utroque tamen adhibetur exceptio. Nam clericis, qui sunt in maioribus ordinibus constituti, continentia imperatur, & matrimonium interdicitur: qui vero sunt in minoribus ordinibus positi, recte matrimonium contrahunt. *dist. 27. & 32.* sic tamen, ut non solum in maiores ordines adspirare nequeant, sed si quæ beneficia obtineant, iis priventur. *de cleric. conjug. c. 1. 3. & pen.* Item solemnis emissio impedit matrimonium contrahendum, ac dirimit contractum: votum autem simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum: tamen, qui matrimonium contraherent, cit votum simplex irritum, poenitentia imponitur. *c. 3. & sequentibus.*

VI. *De eo qui duxit in matrimonium, qui polluit per adulterium.*

Sextum vitium est, si quis eam uxorem accipiat, cum qua adulterium commiserit. Hoc casu matrimonium jure civili irritum non valet. *D. de reb. dub. l. Claudius. Nov. 134. cap. 12.* sed jure Pontificio

oniam inter has personas tenet, si modo
contra vitam primæ uxoris machina-
sit, nec prima uxore superstita fidem de
matrimonio contrahendo sibi invicem dede-
rat; quod si horum alterum intervenerit,
matrimonium non valet. *c. 3. & 6.* Quid si
quis vivente legitima uxore aliam duxerit, vel
ante ea sponsalia contraxerit? Aut hæc scie-
bat illum habere uxorem, aut ignorabat: &
ante prima uxore aut ab ejus viro cum quo
contraxit, carnaliter cognita est, aut non.
Si aut fuit ab eo cognita, aut sciebat eum ha-
bere uxorem, matrimonium omnino rescin-
ditur, & ne mortua quidem prima uxore to-
ratur. *c. 4. 5. & ult.* Sivero ignorabat eum
habere uxorem, & cum eo carnaliter se non
conscivit, matrimonium post primæ uxoris
obitum contrahi potest, & antea contractum
non dirimitur. *d. c. ult.* nec fit tori separatio
sine petitionem viri, nisi mulier divortium pe-
tat. *c. 1.*

IIX. De conjugio leproforum.

Septimum vitium est, si leprosi contrahant.
Hic distinctionis gratia notentur sequen-
tes regulæ. I. Leprosi possunt contrahere
sponsalia, & matrimonium. *c. 7.* II. Spon-
salia de futuro, ob supervenientem in alteru-
tro lepram dirimi possunt, nisi carnalis co-
pula secuta sit. *c. ult.* III. Sponsalia de præ-
senti,

fenti, ob supervenientem lepram non potest dirimi, licet copula non sit secuta. *Hic & gloss. in cap. quemadmodum. 25. m. teneatur. Sup. de jurejur.* IV. Tantum est, ut matrimonium lepra superveniente dissolvatur, ut conjux sanus leprosus, libero prosa sano matrimoniale debitum retinetur. *c. 2. ad quod si induci non potest; si utrique injungitur, ut altero vivente nuptientiam servet. c. 1.*

IX. De conjugio servorum.

Octavum vitium est conditio servilis. *re civili servi non contrahunt matrimonium, sed contubernium. C. de incestu. l. 3. & ad leg. Jul. de adulter. l. serv. 29. contubernales vocantur. D. de leg. 3. l. 41. §. codicill. & §. concubinae.* Jure Canonico etiam invitis dominis servitium contrahere possunt. *c. 1. Verum, quis ancillam, quam liberam putat, inducat: aut si quæ nubat servo, quem libero habet: matrimonium ob errorem conditione personæ non tenet. c. 2. §. 29. q. 2.* Non est tamen error in conditione personæ, nec est matrimonium inutile, si dicatur natus ex matre ancilla & patre libero, dummodo secundum leges & consuetudinem loci partus sequatur patrem. *c. 3.*

X. De natis ex libero ventre.

Am etsi regulariter partus sequitur ventrem. *C. de rei vindic. l. partum.* adeo is demum liber dicendus sit, qui ex ventre libero nascitur. *D. de stat. homin. l. 5. §. ingentium.* tamen hæc regula perpetuo non obtinet; sed ab ea excipitur dictus casus, id est, cum jure provinciæ specialiter cautum est, ut liberi conditionem patris sequantur. *D. eod. §. lex natura. 24.*

XI. De cognatione spirituali.

Nonum vitium est, si inter cognatos nuptiæ contrahantur in gradu prohibito. Est autem cognatio triplex: spiritualis, legalis, & carnalis. §. Spiritualis cognatio est personarum propinquitas, seu conjunctio ex catechismo. *Inf. lib. 6. c. 2. vel ex Baptismo, vel ex Confirmatione proveniens. Inf. eod. c. 1.* Quæ quidem dividitur in compaternitatem, paternitatem, & fraternitatem. Compaternitas est inter patrem spiritualem & patrem carnalem: ut inter Baptizantem vel suscipientem, & patrem Baptizati seu suscepti. Pater autem spiritualis appellatur patrinus: quod nomen non solum suscipienti, sed etiam Baptizanti convenit. *30. q. 1. c. omnes. 8. Hostiens. hic num. 2.* Paternitas contrahitur inter Baptizantem & Baptizatum, nec non inter suscipientem & susceptum. Fraternitas contrahitur

h

trahi-

trahitur inter filios Baptizantis vel solici-
tis, & filios Baptizati seu suscepti. Per
chismum oritur tantum paternitas, non
paternitas, nec fraternitas. Atque haec
unctio impedit matrimonium contra-
dum, non dirimit contractum: reli-
iam contractum dissolvunt: per alia
menta nulla inducitur spiritualis cog-
quæ matrimonium vel impediat, vel dirimit.

Inf. lib. 6. c. 1. & sequentib. & 30. q. 1. & 33. q. 2. c. si quis cum matr. c. 17. &

5 & 33. q. 2. c. si quis cum matr. c. 17. &
primo, unum virum, vel unam muliere
bere suscipere infantem de Baptismo:
men plures suscipiant, ut in quibusdam
nibus fieri solet, inter omnes contra-
compaternitas, matrimonium impedit.
Eademque ratio est confirmationis. *Inf. lib. 6. c. 1. & de consecr. dist. 4. c. non plur. & de confir-
matione, nisi necessitas cogat. d. dist. 4. c. 1. & de rito nupt. l. per ad-*

Gatechismo. 99.

XII. De cognatione legali.

Cum dictum sit de cognatione spiri-
consequenter agitur de legali, qua
adoptionem contrahitur. Hæc quoque
pedit matrimonium contrahendum, &
solvit contractum, si vel adhuc duret,
ter transversales. *c. un. & 30. q. 3. c. per ad-*
ptionem. 6. & D. de ritu nupt. l. per ad-

17. l. quin etiam. 55. §. 1. & Inst. de nupt. inter eas. vel inter adscendentes & descendentes spectetur: ut puta si quis filiam adoptaverit, eam uxorem ducere non potest. d. l. quin etiam in pr. & Inst. de nupt. §. 1. Nota de hac cognatione nihil jure Canonico cavetur diversum a jure civili.

XIII. De eo, qui cognovit consanguineam uxoris suae, vel sponse.

Superest ut dicamus de cognatione carnali, quae in consanguinitatem & affinitatem dividitur. §. Consanguinitatis causa est generatio: affinitatis, nuptiae, vel concubitus. Nam consanguinei dicuntur in jure Canonico, quorum alter ab altero vel ambo ab eodem procreati sunt, ut pater & filius, patruus & filius fratris; in alia significatione jus civile consanguineos accipit pro fratribus ex eodem patre genitis. Inst. de leg. adgn. success. §. 1. §. Affinitas jure civili est inter virum & uxoris cognatos, nec non inter uxorem & viri cognatos. D. de gradib. lib. 4. §. sed quoniam. Ergo jure civili affinitas tantum ex nuptiis contrahitur, & dissolutis nuptiis tollitur, licet matrimonii prohibitio maneat. Inst. de nupt. §. affinitat. & §. seq. Jure autem pontificio etiam ex illicito coitu oritur, ut ex toto hoc titulo constat. Nulla vero affinitas est inter consanguineos viri & consanguineos

h 2 mulie-

mulieris, proinde Pater & Filius recte con-
 hunt cum matre & filia, nec non duo
 4 cum duabus sororibus. *cap. 5. §. Hoc*
 jure affinitas contrahitur vel ante nuptias
 ve sponsalia, vel post: Proinde in hoc
 statu commode dividitur in affinitatem
 antecedentem, & supervenientem, quae
 5 Affinitas superveniens non dissolvit ma-
 trimonium, nec sponsalia de praesenti, sed
 sponsalia de futuro, & privat incestu
 facultate petendi debitum matrimo-
 conjuge, quamvis ei petenti debitum
 re teneatur; item privat incestuosum
 state contrahendi quocunque tempo-
 rum matrimonium: quanquam, si
 xerit, matrimonium tenebit, ita ut
 debitum matrimoniale reddere cogatur
 tere non possit, ac poenitentiam agere
c. 1. 2. & tot. tit.

*XIV. De consanguinitate, & affi-
 nitate.*

Dictum est de affinitate supervenientem
 est, post sponsalia vel matrimonium
 tracta: jam dicamus de antecedente con-
 sanguinitate, & antecedente affinitate, de qua
 cum tria sint exponenda, videlicet de
 divisio, & nuptiarum prohibitio; quorum
 definitio ex supra dictis patet, reliqua

unc persequemur. §. Consanguinitatis di-
2
duo Fr
§. Hoc
te nupti
le in ho
finitate
quam
ctari po
lvit ma
sed di
in cellu
atrimoni
bitum
stuosum
tempore
m, si co
ta ut sim
e cogatur
agere de
§. affi
ervenient
monium
dente con
ate, de qu
cet deb
io; quoc
reliqua
h 3 sunt

sunt inter eas generationes interjecta. Rursum
 la vero Canonica sunt tres. I. Inter ad-
 dentes & descendentes quot sunt persona
 dempta, tot sunt gradus. II. In transve-
 bus in linea aequali (id est, qui aequa
 a communi parente) quoto gradu alia
 distat a communi parente, eodem distat
 se. III. In transversalibus in linea inae-
 (id est, quorum alter propinquior est
 muni parenti, alter remotior) quoto
 remotior distat a communi parente,
 3 distat ab altero transversali. §. Haec
 nonici regulae ad vulgatam graduum
 ptionem, & ad diagramma, quod in Ep-
 Juris posui, sunt accommodatae. Sed
 an commodior, dilucidior, & uberior
 quens tabula quadrangularis.

 *Hic ponatur descriptio graduum cog-
 tionis.*

4 §. Ut perfecte hanc tabellam intelligat
 notare oportet: primum, quo ordi-
 gnatorum personae collocentur: deinde,
 modo gradus numerentur: postremo,
 personae inter se referantur: nam cog-
 est in categoria relationis, & omnis cog-
 ad cognatum refertur, ut pater ad filium
 5 lius ad patrem, frater ad fratrem. §. Quod
 primum attinet, in prima columna, quae
 descendentium, semper descendendo a
 bus ad filios progredimur; nam qui

jecta. R
Inter ad
persona
transve
aque d
radu al
m dist
nea in
uio est
quot
rente, c
. Hæ ju
duum d
od in Ep
e. Sed
uberio
duum co
ntellig
o ordi
deinde
stremo
am cog
mnis cog
ad filio
i. §. Qu
ma, qu
tendo a
a qui su
Secu

Secunda cellula, sunt filii eorum, qui sunt in
prima: & qui sunt in tertia, sunt filii eorum
qui sunt in secunda: & ita deinceps. Econ
trario in secunda columna, quæ adscenden
tium est, descendendo adscendimus, id est,
liberis ad parentes ordine servato progredimur: adeo ut qui sunt in prima cellula
secundæ columnæ, sunt filii eorum qui sunt
in secunda cellula ejusdem columnæ: & qui
sunt in secunda, sunt filii eorum qui sunt in
tertia: & ita deinceps. In reliquis columnis,
quæ transversalium, nec adscendendum, nec
descendendum est, sed per transversum pro
gredi oportet: semper enim in proxime se
quenti cellula ponuntur filii eorum, qui sunt
in cellula præcedenti; spectandæ sunt igitur
columnæ, non ut antea erectæ, sed transver
sæ: & secundum hanc inspectionem, qui sunt
in tertia cellula, sunt filii eorum, qui sunt in
secunda: & qui sunt in quarta, sunt filii eo
rum, qui sunt in tertia: & ita deinceps in tota
columna; eadem ratio est aliarum transver
sarum columnarum. §. Jam dicendum de
gradibus. Quamvis præcipuus scopus sit re
presentare in hac tabula gradus secundum
ius canonicum: tamen libuit etiam jus civile
adungere, quo facilius hæc jura inter se con
ferri possint. Quod ad jus canonicum spe
ctat, vides in hac tabella esse sex gnomones
affioribus lineis terminatos, quibus sex co
gnato-

gnatorum gradus continentur; nam primus gradus
 gnomon eos complectitur, qui sunt in primo
 gradu, secundus eos, qui sunt in secundo
 gradu, tertius eos, qui sunt in tertio: & ita deinceps
 Primus autem gradus notatur in angulo
 tertio primi gnomonis: secundus & tertius
 bis notantur, id est, in utraque gnomonis
 parte extrema, videlicet in superiori & inferiori
 sinistra tabellæ parte. Civiles autem gradus
 personis cognatorum in singulis cellulis
 assignantur. Exempli causa, nepos est in
 primo gradu computatione canonica, quod
 in secundo gnomone, & computatione
 canonica quia ei subicitur nota gradus 2. Sobrinus
 re canonico est in tertio gradu, quia
 tertio gnomone: jure civili in sexto, quod
 notat hæc nota, b. subscripta in eadem cellula.
 Quod si vis rationem graduum intelligere
 ac per te distinguere, etiam si in tabella
 non essent: jure canonico facilis est
 computatio, quia numerandi sunt gnomones
 dictis patet; jure autem civili semper
 nota persona gradum adjicit, ut scribit
 Inst. de gradib. cogn. Ergo in prima
 prima descendentium & in secunda
 descendentium columna si descendendo
 numeres, gradum habebis: nam qui
 in prima cellula, sunt in primo gradu:
 secunda, in secundo: & ita deinceps in
 cellulis inferioribus numerus graduum

filius & pater sunt in primo gradu, quia
 sunt in primis cellulis: nepos & avus sunt in
 secundo gradu, quia sunt in secundis cellulis,
 & ita de cæteris liberis, & parentibus intelli-
 gendum. Quod vero ad transversales perti-
 net, progrediendum, ut antea monui, per
 transversum: & ita sunt computandæ cellulæ,
 facto initio a cellula ascendentium. Verbi
 gratia, in prima transversa columna, quia
 pater est in primo gradu, frater, qui est in se-
 quenti cellula, est in secundo gradu: sequens
 cellula continet patruum in tertio: deinceps
 ponitur patruelis in quarto, filii patruelis in
 quinto, &c. Eadem est omnium aliorum
 transversalium ratio. ¶ Superest, ut de rela-
 tione dicam. Duplex est hic ratio: altera
 inter ascendentes & descendentes: altera
 inter transversales: utraque autem semper est
 inter personas ejusdem gradus, sive jus civile,
 sive pontificium spectes: nec aliter fit inter
 cognatos relatio. Itaque ut sint in eodem
 gradu canonico, sunt in eodem gnomone:
 & ut sint in eodem gradu civili, habent ean-
 dem notam Arithmeticam (vulgo cifram ap-
 pellant) subjectam. Proinde qui sunt in gno-
 monum angulis in sua cellula relatum habet,
 quia non est alia cellula in eodem gnomone
 continens eandem cifram. Sic frater & soror
 inter se referuntur, & consobrini inter se, &
 sobrini inter se; & ita de cæteris angularibus

h 5   dicen-

dicendum. Extra angulos in quolibet am, u
 mone sunt duæ cellulæ eadem nota in is ux
 ta: ut in secundo gnomone nepos referatur
 ad avum, quia uterque est in secundo gradu
 civili: patruus refertur ad filium fratris
 uterque est in tertio gradu civili; in
 gnomone inter se referuntur pronepos &
 avus, quia ambo sunt in tertio gradu
 item patruus magnus, & fratris nepos
 se referuntur, quia ambo sunt in quarto
 gradu: & similiter propius sobrinus referatur
 ad filium patruelis, quia utriusque sunt in
 to gradu civili. Idem in cæteris omnibus
 tinet. Generaliter de relatione nota, se
 rationem in personis inter se relatis nota
 beri: in personis autem, per quas relata
 sonæ conjunguntur, interdum haberi. Ex
 pli causa, pater æque refertur ad filium
 & ad filiam, & filius æque ad patrem
 matrem: & patruus æque ad fratris filium
 filiam: non tamen refertur patruus ad fra
 ris filium, vel filiam; sed hoc respectu voca
 tur avunculus: quia Latina lingua inter
 truum & avunculum distinctionem ponit
 utrumque Græci promiscue *θεῖον* appellant
 § *Inst. de gradib. cognat. §. secundo gradu.*
 Affinitatis divisiones tres notentur. I. Affin
 fines locum parentum obtinent, ut vitru
 noverca, socer, socrus: alii liberorum, ut pa
 vignus, privigna, gener, nurus: alii transver
 sarii

quolibet, ut fratria, sororius, levir, glos, id est, fra-
tris uxor, sororius maritus, viri vel uxoris
frater, viri vel uxoris soror. *D. eod. l. 4. §. &*
quidem. & §. seq. & Instit. de nupt. §. affinita-
tis. & §. seq. II. Etsi affinitatis gradus jure
civilis nulli sunt. *d. l. 4. §. gradus:* (quia cum
graduum causa sit generatio, quæ inter affi-
nes considerari non potest, certe in affinibus
gradus constitui non possunt) tamen jure
pontificio recte gradus ponuntur etiam inter
affines nova & Theologica ratione: quia
cum conjuges sint una caro, quoto consan-
guinitatis gradu est Titius vel Titia, recte eo-
dem gradu affinitatis censentur mihi esse
uxor Titii, vel maritus Titia. III. affinita-
tis tria sunt genera: & quam rationem ha-
bet primum genus affinitatis ad consanguini-
tatem, eandem habet secundum affinitatis
genus ad primum, & tertium ad secundum.
Nam personæ per nuptias sive coitum adje-
ctio necessitudinem mutat. Primum igitur
genus affinitatis contrahitur per unam per-
sonam, secundum per duas, tertium per tres;
exemplis res fiet perspicua. Frater meus est
mihi consanguineus: hic si Mæviam uxorem
ducat, Mæviam est mihi affinis in primo gene-
re affinitatis; finge, mortuo fratre meo, Mæviam
nubere Titio: Titius est mihi affinis in
secundo affinitatis genere: pone, Mæviam de-
functam, Titium copulari cum Caja: hæc mihi
affinis

affinis in tertio genere dicitur. Dicitur
 duorum consanguineorum uxores, vel
 duarum consanguinearum mariti, vel
 sanguinei uxor & consanguineæ mariti
 inter se affines in secundo genere. Dicitur
 conjux nostri consanguinei vel consanguineæ,
 neque, est nobis affinis in primo genere.
 jux autem personæ affinis in primo genere
 affinis in secundo genere: & conjux personæ
 affinis in secundo genere, est affinis in
 tertio genere. §. His expositis jam de nuptiarum
 prohibitione, quæ ex consanguinitate
 nitate sumitur, regulas quasdam subjiciam.
 I. Inter parentes & liberos, & inter
 qui parentum & liberorum loco inter se
 nuptiæ indistincte prohibentur utroque
 tam civili, quam canonico. *Inst. de nuptiis*
ergo non omnes §. affinitatis. §. §.
D. de gradib. l. 4. §. hoc itaque. etiam in
 do genere affinitatis, ut est jure civili
 sum in *l. uxorem 15. D. de ritu nuptiarum*.
 peritur jure Pontificio correctum; quod
 spicuum est *cap. pen. hujus tituli*, quod
 ptiarum prohibitionem tollit in secundo
 tertio affinitatis genere, tantum loquitur
 transversalibus. Quocirca puto manere
 antiquum in adscendentibus & descendenti-
 bus: consequenter inter has personas prohi-
 beri nuptias etiam in tertio genere affinitatis
 ut mihi videtur publicæ honestati consensum.

um. II. Inter consanguineos transversales
 nuptiarum prohibitio jure Canonico quatuor
 gradibus terminatur. *d. c. pen.* proinde con-
 sobrinus & consobrina, qui hoc jure sunt
 in secundo gradu, non possunt inter se copu-
 lari. *xxxv. quest. 3. c. quedam. 20.* licet jure
 civili, quo jure sunt in quarto gradu, conjungi
 possint. *C. de nupt. leg. celebrandis. 19 & Inst.*
idem. §. eorum. Jus enim civile, quod ad
 transversales attinet, nuptias in secundo & in
 tertio gradibus civiliter computatis indistin-
 ctè prohibet; ut inter fratrem & sororem, in-
 ter patrum & fratris filiam: in quarto autem
 gradu distinguit, ita ut si sint in linea inæqua-
 ut patruus magnus & fratris neptis, nuptiæ
 prohibeantur, quia parentum & liberorum
 loco sunt. Si vero sint in linea æquali, ut
 sobrini, nuptiæ permittantur. *Inst. eod. §. in-
 ter eos. cum tribus §§. seqq.* III. Inter affi-
 nes, qui transversalium loco sunt, jure Cano-
 nico nuptiæ prohibentur in primo affinitatis
 genere, iisdem gradibus, quibus inter con-
 sanguineos vetitæ sunt: in secundo autem &
 tertio genere permittuntur. *c. pen.* Jure civi-
 li idem dicendum puto: ut scilicet quibus
 gradibus inter cognatos nuptiæ prohibita
 sunt, iisdem gradibus sint illicitæ etiam inter
 affines, ut cum fratris vidua, quem solum ca-
 sum in jure civili expressum reperio. *C. de nupt.*
leg. pen. & ultima.

XV. De frigidis & maleficiis & impotentia coeundi.

Decimum nuptiarum vitium est frigiditas vel maleficiatus & omnino impotentia coeundi, hæc enim impotentia est duplex. I. Aut est naturalis, aut accidentalis. II. Vel est propter defectum manifestum propter occultum. Manifestus defectus cum aliquod membrum ad generationem necessarium deest. Occultus est, ut naturalis frigiditas, & accidentarius maleficiatus. III. Vel vitium est matrimonio vetulitate post matrimonium contractum non consummatum, vel post matrimonium consummatum. IV. Aut est vitium quod opere medicum sanari facile potest, aut sine vitæ periculo sanari nequit, aut est omnino insanabile.

§. His divisionibus positis, notentur sequentes regulæ. I. Vitium superveniens non impedit matrimonium antea consummatum. *pen. & 33. q. 1. cap. requisisti.* II. Vitium antecedens impedit matrimonium contrahendum, nisi quis sciens prudens cum impotentia contrahat. *c. 4.* III. Si de impotentia coeundi constet, matrimonium nondum consummatum statim separatur. *c. 5. nisi per medicorum sanari facile possit. c. 3.* IV. Si post contractum matrimonium dubitetur de impotentia coeundi, conjuges per triennium

habitare, & operam carnali copulæ dare
bentur: quo tempore peracto, si de impo-
entia coeundi per ipsorum conjugum & se-
ptem propinquorum juramentum constet,
matrimonium solvitur. *c. 5. & c. ult.*

*XVI. De matrimonio contracto contra
interdictum Ecclesie.*

Undecimum vitium est, si contra Eccle-
siae seu judicis Ecclesiastici interdictum
nuptiæ celebratæ sint. Hoc casu matrimo-
nium, quamvis recte contractum non sit, ta-
men, nisi iusta diremptionis causa subsit, non
irimitur, sed inobedientibus poenitentia im-
ponitur. Finge, cum quidam dicerentur esse
cognati in gradu prohibito, judicem vetuisse
de nuptiis jungerentur, donec de cognationis
impedimento cognitum & pronunciatum
esset: hos tamen contra dictam prohibito-
nem nuptias celebrasse: certe si sint, si ve
non sint in gradu prohibito cognati, poeni-
tentiam subibunt: matrimonium vero ita-
dem dissolvitur, si cognati in gradu pro-
hibito deprehendantur. *cap. 1. & 2.* Perpur-
gata est prima de matrimonio quaestio an
valeat.

XVII. Qui filii sint legitimi.

Sequitur secunda quaestio, qui sint matri-
monii effectus. §. Primus effectus est,
quod

2 quod filii sunt legitimi. §. Nota primo, nasci vel ante matrimonium, vel durante matrimonio, vel post illud dissolutum, in casu non nascuntur legitimi, sed legitur per subsequens matrimonium, dummodo eo tempore, quo procreati sunt, inter eorum parentes celebrari potuissent. *§. 6. & C. de natural. lib. l. cum quis. seq. & Inst. eod. §. ult.* Secundo casu sunt, etiamsi matrimonium sit clandestinum modo postea sit ab Ecclesia approbatum. *cap. quod nobis. 9.* Idem dicendum, si matrimonium jure non valeat, dummodo a tertio conjuge impedimentum ignoranter tractum sit in facie Ecclesie. *c. pervertit. & c. pen.* Idem dicendum, si liberi sint ex parentibus infidelibus, qui continentur in gradu suis legibus permisso, legem Canonica prohibito. *c. ult.* Tertio ita demum sunt legitimi, si concepti sunt tempore matrimonii. *c. 2. §.* Nota secundo esse legitimationum genera, videlicet per subsequens matrimonium, per oblationem, & per rescriptum principis: quae exponuntur in *Analyti Inst. ad §. ult. de nuptiis.*

XIIX. Qui matrimonium accusare possunt vel contra illud testificari.

Secundus effectus est, quod conjuges habitare, & alter alteri matrimoniale

in reddere tenetur. Hic effectus tollitur ante, vel post consummatum matrimonium: & vel sublato, vel manente matrimonio. Ecce enim, si matrimonio nondum consummato, vel ambo conjuges, vel alteruter, etiam altero inscio vel invito, ad religionem transire velit, omnino matrimonium tollitur. *Sup. de convers. conju. c. 2. & c. ex parte tua. 14. vers. nos tamen.* Si vero inter infideles matrimonium contractum sit, licet copula secuta fuerit; tamen si alter ad fidem transferit, alter autem, qui in infidelitate manet, vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut fidelem ad peccatum mortale pertrahat, cum eo morari velit: fidei divortium facere, & ad alias nuptias transire potest. *cap. quanto. 7.* Ob spirituales autem, vel carnalem fornicationem, fit tantum thori separatio, ita ut conjugium nihilominus maneat. *cap. 2. & xxxvij. q. 2. c. quod dicitur 29. §. ecce. & xxxij. q. 7. c. 1. & 2.* Hæc autem thori separatio non admittitur, nisi præcedente Ecclesiæ judicio. *Inf. tit. prox. c. 3.* Opus igitur est, ut in primis matrimonium accusetur, & causa divortii legitime prosequatur, ut sententia recte fieri possit. Quod circa qui matrimonium accusare, vel contra illud testificari possint, hic titulus explanat: quia sunt hic quædam specialia, ut quia ab accusando repellitur mulier, quæ per vim de-

i

spon-

sponsata, postea non invita cognita fratri
4. & is qui denunciati matrimonii testis
tacuit. c. 7. Item consanguinei & pariter
in causa matrimoniali testificari possunt.

XIX. De divortii.

PRobato matrimonii impedimento
tio, divortium conceditur: quo an
trimonium, aut usus matrimonii tollitur.
ut superiori tit. docui; lege etiam, qua
tavi ad hunc titulum in Digestis.

XX. De donationibus inter virum & uxorem
& de dote post divortium re-
stituenda.

Tertius effectus est, ut simplex donatio
inter virum & uxorem regulariter non
valeat: donatio vero propter nuptias a viro
mulierem collata valeat, sed soluto matrimo-
nio ad virum redeat. c. pen. §. Quartus
effectus est, ut dos valeat. D. de jur. dot. l. 1.
similiter reddi post solutum matrimonium
mulieri debet. d. c. pen. quamquam inter
etiam stante matrimonio redditur, ut
vir ad inopiam vergit. C. de jur. dot. l. 1.
interdum mulier dotem perdit, ut propter
commissum adulterium. cap. 4.

XXI. De secundis nuptiis.

Expositi sunt effectus omnibus nuptiis, n

communes ; præter quos sunt alii quidam
fectus secundarum nuptiarum proprii : vel-
ne eis benedicatur. *cap. 1. & 3.* & ne is ,
qui secundas nuptias contraxit, ad dignita-
tes Ecclesiasticas adspirare amplius possit. *Sup.*
de bigam. c. 3. & ut nubens intra annum
factus, jure civili notetur infamia. *C. de nupt.*
l. 1. sed hæc infamia per *c. pen. & c. ult.* ab-
oletur.

LIBER V.

TITULUS I.

*de accusationibus, inquisitionibus & denun-
ciationibus.*

Postquam libro tertio clericorum & mo-
nachorum, ac libro quarto laicorum
propria enarrata sunt: superest, ut de
clericorum & laicorum delictis & judiciis
criminalibus agatur. §. Hic tractatus est
in prima parte agitur de deli-
ctis in judicium deducendis: in secunda de
delictorum generibus: in tertia de
delictibus delictorum. §. Quod ad primam
partem attinet, tribus modis delicta in ju-
dicium deducuntur, ut delinquentes punian-
tur, nimirum accusatione, inquisitione, &
denun-